

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

UDK: 378 (497.7)

ISSN: 1409-9187

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

2019 - 2020

ГОДИНА 9

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK**

2019 - 2020

ГОДИНА 9

VOLUME IX

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

За издавачот/ For publisher
Проф.д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Мишко Цидров
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Editorial board

Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Misko Dzidrov, PhD
Prof. Dejan Mirakovski, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD

Редакциски одбор

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Никола Смилков
проф. д-р Виолета Николовска
проф.д-р Трајче Стојанов
проф.д-р Деспина Сивевска
проф. д-р - Ирена Китанова
проф. д-р Билјана Митевска Попевска
проф. д-р Даниела Коцева

Editorial staff

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD
Prof. Sonja Petrovska, PhD
Prof. Snezana Mirascieva, PhD
Prof. Snezana Jovanova Mitkovska, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD
Prof. Blaze Kitanov, PhD
Prof. Nikola Smilkov, PhD
Prof. Violeta Nikolova, PhD
Prof. Trajce Stojanov, PhD
Prof. Despina Sivevska, PhD
Prof. Irena Kitanova, PhD
Prof. Biljana Mitevaska Popevska, PhD
Prof. Daniela Koceva, PhD

Главен и одговорен уредник /

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска

Managing editor

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD

Технички уредник

доц. д-р - Верица Јосимовска

Editor in chief

Docent Verica Josimovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

ISSN 1409-9187

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Stip
Faculty of philology
Krstе Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Stip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска ОБРАЗОВАНИЕ ПО КЕМБРИЦ – поблиску или подалеку од учениците?	5
Снежана Јованова-Митковска, Билјана Попеска МОДЕЛИ НА НАСТАВНА РАБОТА	23
Снежана Мирасчиева ДИДАКТИЧКАТА ФУНКЦИЈА НА ИНФОРМАТИЧКАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС	37
Емилија Петрова Ѓорѓева МОТИВИРАНОСТ НА НАСТАВНИКОТ ЗА САМООБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ	43
Вон. Проф. д-р Даниела Коцева ИНСТАЛИРАЊЕТО НА ИСЛАМОТ НА ТЛОТО НА ЕВРОПА И НОВИОТ СВЕТ НИЗ ПРИЗМАТА НА ИМИГРАЦИЈАТА	53
Верица Јосимовска НАУЧНИТЕ КОНЦЕПЦИИ НА Д-Р АНДРИЈА ШТАМΠΑР ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА НА МЕДИЦИНСКАТА СЛУЖБА ВО КРАЛСТВОТО НА СХС	61
вон.проф Оливер Цацков КАКО ДА ИМ СЕ ДОБЛИЖИМЕ И ДА ГИ ЗАЧУВМЕ ИСТОРИСКИТЕ СПОМЕНИЦИ НА КУЛТУРАТА ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	67
Снежана Јованова-Митковска НАСТАВНИ СТРАТЕГИИ ВО НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ И ОПШТЕСТВО	75
Биљана Иванова, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска АНКСИОЗНОСТА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК	83
Драгана Кузмановска, Снежана Кирова, Лидија Ристов ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ОД БАЈКИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	95

Колешките и колегите од Факултетот за образовни науки, овој број од Зборникот му го посветуваат на професорот д-р Блаже Китанов, кој сиот свој професионален живот го посвети на растежот на институцијата, но и на науката, педагогијата и литературата, со што трајно се вгради во темелите не само на факултетот, туку и на педагогијата и педагошката наука во државата. Во таа чест и во име на сите благодарни генерации, му посакуваме среќно пензионирање и долги и плодни пензионерски денови.

КАКО ДА ИМ СЕ ДОБЛИЖИМЕ И ДА ГИ ЗАЧУВМЕ ИСТОРИСКИТЕ СПОМЕНИЦИ НА КУЛТУРАТА ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА

вон.проф Оливер Цацков

Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
oliver.cackov@ugd.edu.mk

Апстракт: Источна Македонија отсекогаш била место каде што се испреплетувале и дополнувале односно била чвор на многу цивилизации и култури. На оваа територија било создадено богато историско и културно наследство. Во трудот се наброени и опишани најпознатите историски и културни споменици кој оставиле траен белег на само во Македонија туку у во светската културна баштина. Исто така во трудот се наброени кој форми, методи и институции треба да се вклучат за да не доближат до нив, за да станат достапни и истите да бидат трајна инспирација и восхит на идните генерации.

Клучни зборови: музеј, култура, споменик, наследство

Во историјата на македонскиот народ достигнувањата во областа на археологијата, историјата на културата и духовниот живот отсекогаш биле и остануваат едно од основните обејекти и трајни вредности на кои се повикува тој народ не само во својата земја туку и пошироко. Територијата на денешна Македонија поради поволната географска положба на Балканскиот Полуостров била населена уште од постариот неолит. Македонија била средиште на динамички промени во населеноста, бурни општествено-економски и воено полициски состојби во кои се создавале, формирале, постоеле и пропаѓале разни цивилизации и држави. Територијата во Источна Македонија од секогаш било место каде што се испреплетувале и дополнувале повеќе цивилизации и култури. Овој регион или уште познат како Брегалнички кој во текот на сите изминати и различни историски, политички и општествени промени постојано играла значајна позитивна улога во целокупниот негов живот и развој. Историските извори и матрејалните остатоци низ разните историски епохи почнувајќи од праисторијата преку антиката и византиско словенската епоха па се до доцниот среден век односно турскиот период, преку многубројните истражувања потврдуваат дека источниот регион е исклучително богат со историски обележја. Во повеќе краеве на овој регион се пронајдени дел од античкиот период кои имаат големи уметнички вредности.

Со вклучувањето на овој крај во македонската држава започнале да се градат утврдени населби, тврдини, воени логори, патишта. Македонската држава ја достигнала својата кулминација за време на Филип Втори и неговиот син Александар Македонски во чиј состав влегол и овој дел. Во „доцната антика во Брегалничкиот регион се создадени релативно голема мрежа на утврдени големи и помали градски населби на пример Баргала, населбата кај Крупиште, Мордовис, Виничкото Кале, Калата кај Македонска Каменица, Црешка и други. Некои од нив своето опстојување го продолжиле и во средниот век“

Со паѓањето на Македонија под Римска власт па се до доаѓањето на Словените на овие простори не може да се издвои од глобалните текови кој го зафатиле овој крај.

Со доаѓањето и трајното населување на Словените во овој регион биле извршени етнички и општествено-економски промени. Во Брегалничката област извесно време работеле и браќата Кирил и Методиј. Овде била организирана и Првата словенска Епископија. Источна Македонија ќе влезе и во состав на првата македонска држава-Самоиловото царство. Белег на овој период е градењето на утврдени градови. Тврдината Исар е пример за тоа. Изградена поради својата исклучителна положба.

Бурните политички и воени состојби настанати во 13 и 14 век не го осминале ниту Брегалничкиот регион. Истиот ќе падне под власт на српските владетели. Тие во овој дел граделе цркви и манастири. Внатрешноста на манастирите биле украсувани со живописни фрески кој и доне ден предизвикуват восхит. Во овие манастири живееле голем број на калуѓери, испосници писмени луѓе, препишувачи на книги кој ќе останат во голем број на ракописи и записи на веќе постојните книги. Тоа овозможило во нив да се негува словенската писменост. Една таква е Лесновската книжевна школа. Од сопствената „продукција на Лесновскиот манастир и од книжевната Кратовска школа од подароците во книги што видни луѓе како и верници ги давале на манастирот била создадена големата библиотека со разновидна литература и мошне ценети ракописи кои имале големо значење за културното наследство во овој книжевен центар и регион.

Со доаѓањето на Турците во Македонија кон крајот на 14 век започнало засилено да навлегува исламската култура и цивилизација. Во источната област се повеќе се забележувале елементи создадени се повеќе ориентални дела и објекти. Во многу градови во регионот биле изградени исламски храмови, теќи ња, џамии, мектеби, саат-кули, анови, караван сари, амами и бизистени. Џамијата која е и симбол на верата на османлиските освојувачи преставувале најважен симбол од таа епоха. Тие бие градени по исти начела како и во сите исламски земји па така и во овој регион.

Револуционерните превирања во Македонија се изразило преку востанија во Малешевијата под раководство на Димитар поп Георгиев и поп Стојан од

село Разловци. Разловечкото востание воедно е првото организирано востание во Македонија. Во селото е изграден Спомен дом во 1981 година во чест на Разловечкото востание како синоним за настаните од 7.мај 1886 година.

Со зголемувањето на бројот на христијанското население и со подобрување на материјалната положба во почетокот на 19 век во овој регион почнале да се градат и обновуваат многу цркви. Економскиот „растеж на Штип и Ново Село и духовното будење на националното осознавање на младата градска буржуазија, се изразувало и преку градби на цркви. Така во почетокот на 19 век била изградена црквата „Успението на Св.Богородица,, во штипско Ново Село“ Во самиот двор на црквата е изградена и училишната зграда во која учителствувал и Гоце Делчев и многу други револуционери и учители. Објектот е дел од богатото минато поврзано со образованието и воспитанието од самиот почеток до денес. Овие обележја особено добија свој интензитет за време на Народно ослободителната борба, кои само ја потврдија оваа констатација. Народот со голема љубов се одолжи на своите херои овековекувајќи ги со многу споменици, спомен куќи, биста и многу други форми на благодарност.

Македонските историски споменици на културата во овој регион не само што треба да се чуват туку треба да бидат достапни за секој. Тие треба да поттикнуваат чувство и восхит на убавината оставена од цивилизациското развој од минатото до денес. Имајќи го ова во предвид потребно е ова значајно културно наследство најпрво да го доближеме до најмладите, со цел тоа да биде дел од нивното живеење. Преку ова всушност да стекнат културни и естетски навика чувство грижа и почит да го чуваат ова непроценливо богатство од незаборав. Во тој контекст училишната настава да да голем придонес. Особено предметот историја како и целокупниот воспитно-образовен систем.

Многу значајни активности што може да се организираат се патронатите, пригодните свечености кои треба да се организираат како составен дел од педагошката работа. Истите треба да се организираат како посебен свечен чин при посета на меморијални споменици кој ги има во голем број и со изготвена програма во која учество ќе земат литературна, драмска, хорска и рецитаторска и музичка група. Можат да се изготват и проекти на теренска работа на разни познати археолошки локалитети од етнологијата, историјата и историја на уметноста.

Училишните екскурзии исто така се значајни бидејќи овозможуваат поврзување на историското време за одреден прстор, го опишуваат и приближуваат минатото, а тоа кај учениците предизвикува доживување, љубов и емоции кон историското минато и природните убавини на нашата земја.

Посебна форма за користење на културно-историските споменици во наставата по историја е одржувањето на час во музеј или покрај културно историски споменик, археолошки локалитети, тврдини, манастири, цркви и меморијални споменици. Овие предавања честопати се изведува во местото каде

се наоѓа училиштето или за време на еднодневна екскурзија. Организирањето на ваков час неопходни се одредени услови како што се експонатите и нивното значење. Во,, на минатото музеите преставуваат постојано изворно и материјално сведоштво за животот и творечките можности на луѓе од некој крај подрачје, регион, поединец или една етничка заедница. Тие ни зборуваат за состојбата и карактеристиките на материјалната и духовна култура и степен на цивилизацијата на луѓето, за културно творештво ниво на луѓето и за начинот како ги доживувале, сфаќале и изразувале своите преокупации од минатото.“ Преку музејските експонати и останатите музејски материјали, археолошкиот историскиот и етнографскиот учениците се запознаваат со историските настани, емотивно го доживуваат минатото и ќе го понесат со себе како трајна слика. Како значајна стопанска гранка туризмот ги опфаќа скоро сите категории на луѓе во својата земја и надвор од неа. Македонија во своето преставување пред светската јавност своето духовно-археолошко богатство со гордост го преставува бидејќи длабочината на истите несомнено укажуваат за вековното опстојување на земјата. За се ова да биде достапно особено на туристите значајна улога имаат туристичките агенции. Во нивните понуди несомнено треба да се најдат и овие духовни и археолошки богатства во нивните тури од една страна, а од друга преку оживување на приказната за нив истите да станат по привлечни и по достапни за туристите.

Значајни културно-историско и археолошки знаменитости во Источниот дел на Македонија

Лесновскиот манастир

Меѓу Кратово и Злетово во селото Лесново се наоѓа историскиот манастир и црква посветена на македонскиот Св. Гаврил Лесновски (Гаврил Светогорец, епископ Велички, од Манастирот во Лесново во 2017 ќе биде прогласен за светец. Канонизацијата ќе биде дел од јубилејот 50 години од возобновувањето на автокефалноста) Црквата е подигната во 1341 година од страна на деспотот Јован Оливер. Подоцна истата била издигната на степен на Епископија. Таа има форма на рамнокрак крст впишан во правоаголно пространство кое е впечатливо и од една двор. Економската моќ на манастирот нашла одраз во внатрешната декорација на храмот. Ликовите на владетелите заземат истакнато место во ѕидното сликарство во средниот век. Тука се ликовите на Цар Душан, деспот Оливер, сликата на чудотворецот Св. Гаврил, Исус Хрисот неговата мајка Марија и други. Монасите се занимавале со пишување и препишување на книги. Лесновскиот манастир играл видна улога како центар од каде што се ширела словенската писменост. Манастирот имал голема библиотека, разновидна литература со вредни ракописи која има огромна важност за културното наследство од овој книжевен центар за Македонија и пошироко. Во манастирот

од особено значење и вредност преставува иконостасот дело на Мијачките копаничари.

Манастирот е познат и како Лесновско-Кратовска школа

Виничко кале

Јужно од градот Веница на доминантниот брег на Плачковица се наоѓа населба од доцно Античкото време. Калето преставува возвишение со зарамнето плато на кое има остатоци од повеќе архитектонски објекти. Овде се откриени голем број на градежни тули со рељефи од Старио и Нов завет со натписи на латински јазик. Истажувањата покажале дека овој доцно антички град бил населен од Словените. Пронајдени се голем број на римски и византиски монети. Најдени се и други археолошки предмети за кој се претпоставува дека имат големо археолошко значење и како такви се единствени на овој дел од Балканот. Калето имал моше голема стратешка позиција во Брегалничкиот басен.

Културното историско минато на штипскиот крај било создадено во потполно исти услови како географски така и општествено политички и преставуваат сопствен дел на општата и културна историска еволуција на Македонија. Неговото проучување мора да се проследува во склопот на Македонија во рамките на Источна Македонија на кој што и приаѓа.

Тврдината Исар

Меѓу реката Брегалница и Отиња на исклучително стратешката позиција се наоѓа тврдината Исар. Локалитетот преставува средновековен утврден град со доминантно возвишение со својот импозантен изглед му дава карактеристичен изглед на градот Штип. Исарот е опколен со ѕидини од одбрамбени кули по должината на ѕидното плато.

На тврдината се забележуваат остатоци на феудален дворец на помошни згради, магацини и цистерни за вода. Била позната за време на Самоиловото владеење, а за време на Византија ќе биде уништена. Со потпаѓето на Брегалничкиот басен под турско владеење истата ја губи својата стратегиска улога и како таква се препушта на забот на времето, претварајќи се во простор во кој најчесто се чувал добиток. Познатиот штипски обичај обичај *чет'рсé* (*четерсé*), што се одржува на празникот посветен на светите 40 маченици - 22-ри март, пришто се практикува ритуално искачување на штипјани на блискиот рид Исар, како и некои други придружни обичаи, од декември 2013 година се наоѓа на репрезентативната листа на нематеријалното културно наследство начувештвото што е усвоена од светската организација за образование, култура и образование - УНЕСКО, дава широки можности за афирмацијата на етнолошкото и останатото културно наследство на овој град (Малинов З., 2016: 515) Обичајот се состои во тоа што на 22 март Штипјани во огромен

број се искачуват на тврдината од каде што кон реката Брегалница фрлат 40 каменчиња, притоа последното го задржуваат за себе бидејќи според верувањето, каменчето ставено под перница пред спиење ќе овозможело да го сонуваш идниот брачен партнер.

Св.Спас

На левиот брег на реката Отиња на едно карпесто плато се наоѓа црквата Св.Спас. Таа еднокорабна мала градба изградена од војводата Димитрије во 1369 година. Многу добро е зачуван животописот со инзворедни композиции од сложеното средновековно фреско-сидно сликарство.

Св.Архангел Михаил

Друга сочувата средновековна црква во Штип, е и црквата посветена на Архангел Михаил. Црквата е изградена во 1332 година од Хреља. А, во 1334 година Цар Душан оваа црква се заложил оваа црква била приложена кон Хиландар. Позната е и како Фитија.

Св.Илија или Хусамедин паша џамија

Хусапашин џамијата која се спомнува и во пописните дефтери од 16 век, а според Евлија Челебија (was an Ottoman explorer who travelled through the territory of the Ottoman Empire) била уметнички изградена со камено минаре и оловен покрив. Заштитена е како културен споменик. Во склоп на џамијата се наоѓала и медреса.

Бизистен

Штипскиот Бизистен има посебно значење како по своите архитектонски, така и по ликовно урбанистичките вредности. Изграден е во 16 век од камен. Во основа преставува три правоаголни пространства покриени со масивни куполи. Неговата внатрешност е осветлена преку повеќе прозорци кои се наоѓат на куполите. За време на турскиот период Бизистенот служел како главна чаршија во која се вршела трговијата во градот. Во овој објект денес е сместена галеријата на современата македонска ликовна уметност.

Баргала

Античкиот град Баргала се наоѓа на 12 км североисточно од [Штип](#), во близината на [Горни Козјак](#), крај [Козјачка Река](#) во подножјето на планината [Плачковица](#). Наоѓалиштето, до кое води асфалтен пат, може да се посети и во вечерните часови, бидејќи тој е целосно осветлен.^[1] Името Баргала е од тракиско потекло, а неговото етимолошко потекло се врзува за реката [Брегалница](#). Истражувањата во ова наоѓалиште за првпат се започнати во [1966](#) година, под раководство на [Блага Алексова](#). Во седумдесеттите години на [XX век](#), на

наоѓалиштето работела југословенско-американска екипа и тогаш е откриена епископската базилика. Подоцна се извршени дополнителни ископувањата на Баргала под раководство на [Заводот за заштита на спомениците на културата и Народен музеј](#) од Штип. Досега е истражена само една десетина од целото наоѓалиште, бидејќи тој зафаќа површина од околу пет хектари.

Потенцијални локации во Источна Македонија што нудат можност за спортско и туристичко експлатирање

Територијата на Источна Македонија има неколку потенцијални локации што нудат навистина голем потенцијал за нивно користење. Потенцијалот на овие локации може да се согледа во фактот дека тие досега се или делумно и целосно неискористени. Во текстот што следи ќе наведеме неколку од овие локации.

Пенуш

На само 11 км од градот, во атарот на селото Пенуш се наоѓа истоимената месност која поради својата специфика и конфигурација е погодна за рекреативно и адреналински спортски активности. Кружната патека која почнува од излегувањето од асфалтното пат кој води до селото Драгоево и се движи во насока с.Пенуш-с.Јамуларци-месност Коџа Дрма-с.Пенуш е во должина од околу 20 тина км. Иста во еден дел поминува низ полустепски предел, преку напуштеното село Јамуларци се спушта кон реката Брегалница поминувајќи низ густа вегетација, повторно излегува на сув и каменаст терен. Истата е идеална за користење од страна на љубителите на крос мотори, велосипедисти. Онаа што е потребно истата да биде помасовно користена е тоа што недостасува маркација на истата (дрвени патокази, пирамиди од камења и сл) за полесна ориентација.

Планина Плачковица

Иако во последно време на Плачковица се прават извесни проекти (обележување на планинските патеки, асфалтирање на пристапни патишта до планинарски домови) за нејзино доближување до љубителите на природата сепак, уште многу треба да се работи за истата да се најде да мапата на бараните дестинации. Потенцијалот на истата е неспорен.

Ваквите културно историски богатства народот никогаш не треба да ги заборава бидејќи се вградени во животите на нашата сегашност и иднина. Денеска ние треба да правиме се за нашата татковина биде онаква каква што ја посакуваме. Изобилството за споменици на култура кој се подигнати во најразличните краишта во Источна Македонија зборуваат за вековните настојувања за одржување на овие духовни континуитети без кои човечката активност не може да се замисли.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Апостолов,А (1997) Манастирот „Св.Гаврил Лесновски“, Европа-92, Кочани.
- [2] Ачковска,В (2001) Методика на наставата по историја. УКИМ, Скопје.
- [3] Белдедовски,З(1998). Средно вековен Штип низ историските податоци и материјални остатоци. Зборник VIII, Народен музеј-Штип.
- [4] Нетков, В. (1998). Штипско Ново Село и неговата архитектура: Зборник VIII ЗЗСК и Народен Музеј Штип.).
- [5] Штип, кн.1(1986) СО-Штип.

THE HISTORICAL MONUMENTS OF CULTURE IN EASTERN MACEDONIA HOW TO GET CLOUSER AND PROTECT THEM

Ass.professor PhD Oliver Cackov
Faculty of Educational Sciences
University “GoceDelcev” Stip - Macedonia

Abstract: Eastern Macedonia has always been a place where they intertwined and complemented each other, ie it was the node of many civilizations and cultures. A rich historical and cultural heritage was created on this territory. The paper lists and describes the most famous historical and cultural monuments that left a lasting mark not only in Macedonia but also in the world cultural heritage. The paper also lists which forms, methods and institutions should to get involved so as not to get too close to them, to become available and to be a lasting inspiration and admiration for future generations.

Key words: *museum, culture, monument, heritage*